

СТЕФАН СТАМБОЛОВ – ЖИВОТОПИСАНИЕ /1854–1895/

Милен Михов

31 януари 1854 г. — в Търново се ражда Стефан Николов Стамболов

1866–1869 г. — учи в родния си град при даскал Тодор Шишков

1870 г. — заминава за Одеса и постъпва като руски стипендиант в Духовно училище

1871–1872 г. — завършва първи клас на Одеската духовна семинария. Свързва се с руски революционери народници.

лято на 1873 г. — запознава се с Никола Обретенков и влиза в революционната организация

април 1874 г. — след изключването от Духовната семинария в Одеса се завръща в Търново

1874 г. — Стамболов е автор на проектоустав на взаимоспомагателно и просветно-културно сдружение на учителите в Търново

20–21 август 1874 г. — присъства на общото събрание на БРЦК в Букурещ

есента на 1874 г. — определен е за организатор на революционните комитети в България. След три-четири месеца е заплашен от арест и емигрира в Букурещ.

1875 г. — издава заедно с Христо Ботев стихосбирката “Песни и стихотворения”

1875–1877 г. — редактира в. “Нова България” /1876–1877 г./, сътрудничи на сп. “Читалище” /1875 г./, в. “Знаме” /1875 г./ и сп. “Славянско братство” /1877 г./

1875 г. — заедно с Хр. Ботев оглавяват движението на младите сред революционната емиграция

30 юли 1875 г. — от името на БРЦК е издадено възвание “До всички наши приятели в България”, за свикване на общо събрание. Хр. Ботев, Ст. Стамболов и Ив. Драсов са главните организатори на подготовката на събранието.

12 август 1875 г. — общото събрание в Букурещ взема решение за вдигане на всеобщо въстание “в Българско”. Стамболов е определен за апостол на въстанието

29 август 1875 г. — през Цариград Стамболов пристига в Стара Загора, където се свързва с председателя на Окръжния революционен комитет К. Ганчев

16 септември 1875 г. — в къщата на братя Жекови в Стара Загора Стамболов и събралите се от града въстаници полагат клетва, развявайки знаме, и със стамболовата песен “Не щеме ний богатство...” се отправят към сборния пункт на въстанието.

1 октомври 1875 г. — след неуспеха на въстанието пристига в Букурещ. На едно от последните заседания на БРЦК изказва своите впечатления за обстановката в България

11 ноември 1875 г. — пристига в Гюргево, където се намират някои от революционните дейци, разочаровани от разногласията и безсилието на БРЦК в Букурещ.

ноември—декември 1875 г. — под председателството на Стамболов заседава Гюргевският революционен комитет, който изработва плана на ново въстание през пролетта на 1876 г. Стамболов е избран за главен апостол на Първи търновски революционен окръг.

февруари 1876 г. — преминава в България и заедно с Г. Измирлиев и Хр. Караминков установяват центъра на революционната подготовка в Г. Оряховица

25 април 1876 г. — в отсъствието на главния апостол общото събрание на Първи революционен окръг взема решение за въстание. Стамболов се укрива в с. Самоводене до края на юли, след което отново успява да се прехвърли отвъд Дунав

лялото и есента на 1876 г. — взема активно участие в дейността на Българското централно благотворително общество в Букурещ

1877—1878 г. — сътрудничи на руските войски като преводач и посредник при снабдяването с храни и продоволствия

29 август 1878 г. — Стамболов е сред основателите на комитета “Единство” в Търново, който си поставя за цел ревизия на Берлинския договор и постигане единството на българския народ

декември 1878 г. — съвместно с митрополит Натанаил Охридски оглавява Кресненско-Разложкото въстание в Македония

февруари 1879 г. — участва в дебатите по общонародния въпрос в църквата “Св. Никола” в Търново, където се събират делегати от всички краища на разпокъсана България. Стамболов е сред крайните противници на Берлинския договор.

юли—август 1879 г. — един от най-активните първостроители на Либералната партия в Княжеството

януари 1880 г. — в нарушение на конституцията, изискваща навършени тридесет години за народните представители, Стамболов е избран във Второто обикновено народно събрание от Либералната партия.

декември 1880 г. — изказва се най-ревностно в Народното събрание в полза на закона, предоставящ “законодателни пълномощия на либералното правителство на П. Каравелов”.

1881—1883 г. — развива широка дейност срещу наложения от княз Александър I извънреден режим на пълномощията

май 1884 г. — избран за депутат в IV обикновено народно събрание от групата на непримиримите либерали

27 юни 1884 г. — избран е за подпредседател на Народното събрание, а след назначаването на П. Каравелов за министър-председател става негов председател и остава на този пост до 1886 г.

1884 г. — става редовен член на Българското книжовно дружество

6 септември 1885 г. — получава в Търново известие за обявеното в Пловдив Съединение

9 септември 1885 г. — княз Александър I, придружен от П. Каравелов и Ст. Стамболов, е тържествено посрещнат в Пловдив като княз на Южна и Северна България.

ноември 1885 г. — председателят на Народното събрание е доброволец в Сръбско — българската война

30 юни 1886 г. — Българският министър-председател Каравелов и председателят на Народното събрание Стамболов правят официално предложение на управляващия руското агентство в София Богданов за нормализиране на влошените след Съединението руско-български отношения. Русия поставя като неизбежно условие свалянето на Александър I.

10 юли 1886 г. — в разгорялата се с опозицията дискусия в Народното събрание Стамболов защитава правителствената политика по въпроса за Съединението

10 август 1886 г. — от Търново Стамболов застава начело на силите, които се противопоставят на извършения русофилски преврат в столицата, детронирали княз Александър I

12 август 1886 г. — съставя се княжеско наместничество начело със Стамболов

17 август 1886 г. — наместничеството предава своите пълномощия на завърналия се в страната Александър I

25 август 1886 г. — княз Александър I абдикира, назначавайки регентство в състав: Ст. Стамболов, П. Каравелов и С. Муткуров

25 август 1886 г.—2 август 1887 г. — Стамболов играе главна роля в управлението като пръв регент и най-влиятелна политическа фигура в страната

1 септември 1886 г. — свиква се извънредна сесия на Народното събрание, която узаконява извършените промени и насрочва избори за Велико народно събрание със задача да избере нов княз на България

13 септември 1886 г. — в София пристига специалният пратеник на руския император генерал Н. Каулбарс. Той се противопоставя на водената от регентството политика за изход от кризата.

ноември 1886 г. — правителственото мнозинство във Великото народно събрание избира принц Владимир Датски за български княз. Под руски дипломатически натиск принцът отказва избора.

6 ноември 1886 г. — генерал Н. Каулбарс скъсва дипломатическите отношения между Русия и България.

декември 1886 г.—януари 1887 г. — регентството води преговори с лидера на опозицията. Др. Цанков за изход от кризата.

февруари 1887 г. — в Силистра и Русе избухват офицерски бунтове срещу регентството. С брутални действия правителството смазва бунтовете и въвежда военно положение. Между разстреляните офицери е личният приятел на Стамболов и другар от революционните години О. Панов.

25 юни 1887 г. — Великото народно събрание избира принц Фердинанд Сакс Кобург Готски за български княз. Политиката на регентството за изход от кризата дава резултат.

2 август 1887 г. — принц Фердинанд полага клетва пред Великото народно събрание в Търново и получава правомощията на държавен глава от първия регент. Преодолян е най-опасният период от българската криза.

20 август 1887—19 май 1894 г. — Стамболов е министър председател на България и главна политическа фигура, определяща всички важни въпроси от външната и вътрешната политика на страната.

28 септември 1887 г. — избори за V обикновено народно събрание. Правителството изгражда своята предизборна кампания върху формулата “Родина-княз-конституция”.

октомври—ноември 1887 г. — Народното събрание приема Закон за изстребление на разбойниците и Закон за печата. Някои членове от тези закони дават извънредни правомощия на изпълнителната власт, ограничаващи политическите и гражданските права в България.

март—април 1888 г. — Стамболов организира съдебна разправа срещу майор Хр. Попов, заподозрян в близки връзки с двореца и опасна фигура при евентуален правителствен преврат.

1888 г. — приет е Закон за висшето училище и се поставя началото на СУ “Св. Климент Охридски”.

1889 г. — Стамболов отхвърля направените предложения от сръбския министър председател Н. Пашич за съгласувани действия в Македония.

1889 г. — Княжеството, в нарушение на Берлинския договор, сключва самостоятелно първата митническа спогодба с Англия.

1890 г. — разкрит е заговорът на майор К. Паница за сваляне на министър-председателя. Стамболов лично ръководи подготовката на съдебния процес, завършил със смъртна присъда на Паница.

1890 г. — правителството издейства възстановяване на българските владения в Охрид и Скопие.

1890 г. — сключени са нови митнически спогодби с Германия, Франция, Швейцария и Австро-Унгария.

15 март 1891 г. — при опит за покушение срещу Стамболов е убит финансовият министър Хр. Белчев. Последвалите съдебни процеси са насочени срещу политически противници на режима. П. Каравелов и Тр. Китанчев са хвърлени в затвора, а поетът Св. Масларов получава смъртна присъда.

31 юли 1892 г. — Стамболов е приет в Цариград с официални почести от Султана.

1892 г. — в Пловдив се провежда първата българска земеделско-промишлена изложба.

12 февруари 1892 г. — в Цариград е убит българският дипломатически агент д-р Г. Вълкович. Убийството е извършено от емигранти, политически противници на Стамболов и със съдействието на руската дипломация.

7 декември 1892 г. — шестото обикновено народно събрание приема по предложение на министър председателя закон за изменение на конституцията. Новият текст на чл. 38 дава възможност бъдещият престолонаследник да запази католическото вероизповедание на родителите си. Открива се пътят за създаване на управляваща династия, чрез сватбата на Фердинанд I с княгиня Мария Луиза.

април 1893 г. — Четвъртото Велико народно събрание прави промени в конституцията съгласно решенията на Народното събрание от 1892 г. Измененията предизвикват остра съпротива сред най-широки среди на българското общество.

30 март 1893 г. — на път за Италия Стамболов е приет във Виена от император Франц Йосиф.

13 юни 1893 г. — излиза първи брой на в. “Свободно слово”, орган на “съединената” легална опозиция.

14 ноември 1893 г. — по предложение на Стамболов в София са погребани тленните останки на първия български княз Александър I.

18 януари 1894 г. — ражда се престолонаследникът княз Борис Търновски. Династията е окончателно вътрешнополитически укрепена.

17 май 1894 г. — Стамболов подава оставка след сериозни конфликти и разногласия с княза.

19 май 1894 г. — князът назначава ново правителство начело с д-р К. Стоилов.

юли 1894 г. — къщата на Стамболов е поставена под охрана.

1894–1895 г. — новото правителство възбужда поредица от съдебни обвинения срещу Стамболов.

1894–1895 г. — Фердинанд I и българската дипломация полагат активни усилия за признаването на княза от Русия.

3 юли 1895 г. — в 19.50 ч. на ул. “Раковски” в София Стамболов е посечен с ятагани от платени убийци.

5 юли 1895 г. — българска делегация, ръководена от митрополит Климент, получава височайша аудиенция от руския император Николай II в Петербург. Пътят за руско-българското сближение е открит.

6 юли 1895 г. — в 3.35 ч. сутринта, след дълга агония и вследствие на 11 порезни рани по главата и лицето, умира Стефан Стамболов. Последните думи, дочути от присъстващите, били: “Боже, пази България”.

8 юли 1895 г. — Стамболов е погребан в София. Процесията е съпроводена от инциденти и сблъсъци между привърженици и врагове на бившия диктатор. Няколко дни по-късно пияна шайка играе хоро върху гроба и унищожава кръста, фенера и венците.

18 юни 1895 г. — английският журналист А. Биман завършва в Англия своята книга за Стамболов. Това е първата биография за големия българин, отпечатана на английски език през 1896 г.